

Democratische basisschool

Overbetuwe

De Vallei

Schoolvisie

De onderwijskundige visie van basisschool De Vallei

Versienummer: 1.1
Juni 2008

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Denkkaders.....	4
1	Sociaal Constructivisme	4
2	Behaviorisme	4
3	Aannames	5
3	Pedagogiek	6
1	Je veilig voelen	6
2	Vertrouwen hebben op het vermogen.....	7
3	Vrijheid door de verantwoordelijkheid te nemen	8
4	Verrijkte omgeving door Verschillen tussen mensen.....	9
5	Het vormgeven aan je verlangens	10
6	Verder in je ontwikkeling door te vragen.....	10
4	De Praktijk.....	12
1	Kinderen kiezen zelf wat ze willen doen vanuit hun eigen interesse en motivatie.	12
2	De school bestaat uit één groep van verschillende leeftijden.	12
3	Elk lokaal wordt anders ingericht.	13
4	De activiteiten en lessen ontstaan vanuit de inspiratie van kinderen en/of docenten.	13
5	De docenten toetsen de kinderen alleen op vraag van de kinderen of door middel van observaties.	13
6	De school focust zich op de talenten van kinderen en docenten.....	14
7	Beslissingen worden samen met de kinderen genomen.....	14
5	Structuur en sturing	16
1	Afspraken maken in de schoolvergadering.	16
2	Lesrooster.	16
3	Opruimen.	16
4	Afspraken overtreden.	17
5	Vaardigheidsdiploma's.	17
6	Computertijd.....	17
7	Budgetten en financiële afrekening.....	18
6	Inspiratiebronnen.....	19
	De geur van Koekjes – Sociaal constructivisme in de praktijk, Maria Janssen.....	19
	Koop een auto op de sloop - Paradigmashift in het onderwijs, Alex van Emst.....	19
	De Sudbury Valley School.....	19
	Luisteren naar Kinderen, Thomas Gordon.....	19
	Luc Stevens	19
	De Pestalozzi school in Equador	20
	De Summerhill School in Engeland	20

1 Inleiding

Voor u ligt de onderwijskundige visie van basisschool De Vallei. Dit document is bedoeld om duidelijkheid te scheppen in hoe wij werken op onze school en waarom wij zo werken. Om deze visie helder neer te zetten is het document opgedeeld in drie lagen. Ten eerste de twee denkkaders die wij "Klassikaal-Methodisch" en "Natuurlijk Leren" noemen. Deze twee denkkaders bevatten de fundamentele uitgangspunten, ofwel het mensbeeld, en worden ondersteund met de leerpsychologische achtergrond (behaviorisme en sociaal constructivisme). Onze pedagogische uitgangspunten zijn gebaseerd op het sociaal constructivisme. In de tweede laag beschrijven wij deze uitgangspunten. De derde laag is didactische uitwerking en beschrijft de praktijk, welke een logisch gevolg is van onze pedagogische uitgangspunten.

Naar school gaan doe je om te leren. Leren is voor onze school dus de kern. Onze visie op leren verschilt echter van de meeste andere scholen. Wij noemen deze visie op leren het 'Natuurlijk Leren'. De basis van deze visie is dat alle mensen altijd zin hebben in hun eigen ontwikkeling en dus niet gestuurd of gedwongen hoeven te worden om leren plaats te laten vinden. Dit wordt

Het doel van de school is een kind zo goed mogelijk te begeleiden in zijn of haar zoektocht naar de eigen levensinvulling.

onderstreept door onderzoek dat aantoont dat leren vanuit eigen motivatie effectief en efficiënt is en beter in het geheugen verankerd wordt. Bij onze school voor Natuurlijk Leren faciliteren de docenten de leerwens van kinderen. Kinderen werken in één gemengde leeftijdsgroep vanuit hun eigen motivatie.

Mensen kunnen niet niet-leren. Ze richten zich van nature op die dingen die ze nodig hebben om te kunnen blijven functioneren. Ieder mens heeft echter andere motivaties en leert op een andere manier.

Op onze school kunnen kinderen zichzelf zijn en zich verder ontwikkelen binnen hun eigen vermogen, tempo en op hun eigen manier.

Er wordt uitgegaan van een sfeer van vertrouwen, respect en vrijheid. Hierdoor scheidt 'De Vallei' de ruimte voor ieder kind om zijn of haar eigen unieke leerweg te volgen. Deze ruimte om volledig jezelf te zijn zorgt voor een verdieping in je leven die je bij ons op school kunt ervaren.

2 Denkkaders

Onze school is een school voor Natuurlijk Leren. Dit is een vrij nieuwe onderwijsstroming die als wetenschappelijke basis het *sociaal constructivisme* heeft. Het bekende klassikaal-methodisch onderwijs heeft het *behaviorisme* als wetenschappelijke basis. Door deze fundamenteel verschillende denkwijzen is het nodig om met een andere bril op naar ons onderwijs te kijken om het te kunnen begrijpen.

1 Sociaal Constructivisme

De wetenschappelijke basis voor het Natuurlijk Leren

De constructivistische theorie gaat er van uit dat het verwerven van kennis en vaardigheden niet zozeer het gevolg is van een directe overdracht van kennis door de docent, maar eerder het resultaat van denkactiviteiten van de leerlingen zelf: we leren door nieuwe informatie te verbinden aan wat we al weten. Het constructivisme benadrukt daarmee de actieve rol van de leerling bij het verwerken van informatie en het verwerven van kennis en vaardigheden. Sociale processen spelen hierbij een belangrijke rol.

Kennis wordt niet alleen individueel geconstrueerd, maar wordt ook steeds weer gespiegeld aan de opvattingen van anderen. Kennis komt tot stand door interpretatie van informatie. Omdat interpretatie afhankelijk is van de voorkennis en associaties van lerenden is deze per definitie subjectief van aard. Door eigen kennis te spiegelen aan de kennis van anderen wordt deze niet alleen verrijkt, maar bereikt deze een hogere mate van intersubjectiviteit. Een binnen een praktijkgemeenschap gedeelde opvatting, kan dan als objectieve waarheid worden ervaren. Belangrijke argumenten om leerlingen zoveel mogelijk hun eigen leren te laten vormgeven komen voort uit de constructivistische leertheorieën.

2 Behaviorisme

de wetenschappelijke basis voor het klassikaal-methodisch onderwijs. Dit is onderwijs waarbij één docent voor een groep via leermethodes kennis overdraagt. Hier valt bijna al het huidige onderwijs onder.

In de ogen van een behaviorist is de mens bij de geboorte een blanco blad, de 'tabula rasa', welke gevuld dient te worden. Door onderwijs en opvoeding vindt een soort van 'opslag' van kennis plaats, waardoor de mens gevormd wordt. Het behaviorisme negeert daarmee verschillen tussen mensen, maar ook dat er meer manieren van leren zijn dan alleen opslag van kennis, zoals 'leren door doen, spelen of denken'.

Wat kennis en moraal besef betreft, zijn jonge kinderen volgens het behaviorisme een 'lege lei'. Zo hebben kinderen volgens Skinner (een van de belangrijkste namen binnen het behaviorisme)

geen kennis en moraal besef. Moraal besef en kennis wordt door het aanbieden van leerstof en vervolgens straffen en belonen opgebouwd. Dit wordt 'operant leren' genoemd. Operant leren is uitgebreid onderzocht bij ratten en muizen door Skinner en Pavlov (bekend van de Pavlov-reactie). Inmiddels is het duidelijk dat belonen beter werkt dan straffen. Als er geen straffen en/of belonen plaatsvindt gebeurt er dus niets. Behavioristen negeren hiermee tevens dat mensen van nature gemotiveerd zijn om te leren. (In de praktijk blijkt echter dat kinderen wel uit zichzelf willen leren spreken (probeer ze maar eens te stoppen), lopen en moraal besef tonen, door bijvoorbeeld een ander verdrietig kind te troosten.)

De onderwijs methodiek van reguliere scholen komt voort uit het denkkader van behavioristen. Onderwezen worden ligt in een directe lijn met het operant leren. In klassikaal onderwijs, wordt doorlopend leerstof aangeboden en getoetst. Treffend is dat veel docenten er vanuit gaan dat leerlingen niet van nature gemotiveerd zijn. Cijfers (danwel krullen en/of stickers) dienen vervolgens als beloning. Uit hetzelfde denkkader komt ook het idee vandaan dat het aanbieden van leerstof noodzakelijk is om leren daadwerkelijk plaats te laten vinden.

3 Aannames

Natuurlijk Leren als denkkader is volledig anders dan het denkkader behorend bij klassikaal-methodisch onderwijs. Het gaat in feite om een ander paradigma. Bij elk paradigma horen verschillende aannames.

Aannames bij Natuurlijk Leren	Aannames bij klasikaal- methodisch onderwijs
<p>Alle mensen hebben altijd zin in hun eigen ontwikkeling.</p> <p>Kennis is subjectief. Leerlingen dienen vergeleken te worden met zichzelf.</p> <p>Er is een oceaan aan kennis en vaardigheden. Ieder kiest daaruit de kennis en vaardigheden die voor hem nodig zijn (er is dus geen vast curriculum meer).</p> <p>Leren is iets natuurlijks en vindt altijd plaats.</p> <p>Ieder heeft een unieke eigen manier waarop het beste geleerd wordt.</p> <p>De (sociale) omgeving verrijkt. Leren is in hoge mate een sociale bezigheid.</p> <p>Een krachtige leeromgeving in samenspel met intrinsieke motivatie is het meest efficiënt.</p> <p>Mensen zijn meervoudig intelligent. Er moet gezocht worden naar een zo passend mogelijke opleiding.</p>	<p>Mensen zijn niet vanuit zichzelf gemotiveerd om te leren.</p> <p>Kennis is objectief. Leerlingen dienen vergeleken te worden met elkaar.</p> <p>Er is een vast basispakket aan kennis en vaardigheden die door iedereen geleerd zou moeten worden (het curriculum).</p> <p>Leren is hetzelfde als onderwijs ontvangen.</p> <p>Er is één bepaalde manier waarop mensen het beste leren.</p> <p>De (sociale) omgeving leidt af (samendoen is afkijken).</p> <p>Eén docent op een groep is het meest efficiënt.</p> <p>Mensen zijn in meer of mindere mate intelligent. Er moet gezocht worden naar een zo hoog mogelijke opleiding.</p>

3 Pedagogiek

Op onze school gaan we uit van de denkkaders van het sociaal constructivisme en zijn daarmee een school voor Natuurlijk Leren. Vanuit deze denkkaders scheppen we een sfeer en inrichting waarmee kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit 'leermilieu' ziet er niet hetzelfde uit als bij een school die werkt vanuit een ander denkkader. Om duidelijk te krijgen hoe onze school werkt vanuit ons denkkader hebben we eerst de pedagogische uitgangspunten op een rij gezet. Daarna wordt ingegaan op de praktische uitwerking van deze uitgangspunten.

1 Je veilig voelen

Een van de belangrijkste voorwaarden om te leren is je veilig te voelen. Alleen als je je veilig voelt kun je je ook optimaal ontwikkelen. Je veilig voelen is daarom één van de belangrijkste uitgangspunten van 'De Vallei'. Om helder te maken hoe wij aankijken tegen veiligheid gebruiken wij de door onderzoek aangetoonde behoefte-niveaus van Maslow.

Volgens de Piramide van Maslow kun je pas toekomen aan zelf verwezenlijking als voldaan is aan een aantal voorwaarden. Voor 'De Vallei' vallen eigenlijk al deze voorwaarden onder 'je veilig voelen'.

Ten eerste moet er voldaan zijn aan fysiologische behoeften zoals eten, drinken en kleding. Dit zal in ons land en op onze school geen probleem opleveren.

De tweede behoefte is veiligheid. Maslow verstaat daaronder bescherming, zekerheid en stabiliteit. Wat er daarvoor nodig is op de school is een bepaalde structuur. Deze structuur wordt door de kinderen en begeleiders samen vorm gegeven. Er zijn vaste begeleiders op de school die de kinderen kennen. Het team van begeleiders zijn goed op elkaar ingespeeld. Er wordt op een geweldloze manier met elkaar en de kinderen gecommuniceerd. Daardoor vormen ze een constante en betrouwbare factor in het leven van de kinderen.

Op de school hebben de begeleiders wekelijks met elkaar overleg over de gang van zaken waarbij ze zo nodig ondersteund worden door een procesbegeleider.

Ruzies tussen kinderen en pesten kunnen ervoor zorgen dat er niet aan de behoefte van veiligheid voldaan kan worden. Op de school wordt uitgebreid aandacht besteed aan het vormen van een stabiele groep en het voorkomen van pesten. De ervaring leert dat in een vertrouwde en stabiele groep ruzies constructief worden opgelost en kinderen elkaar aanspreken op pestgedrag. De kinderen dragen samen met de begeleiders de verantwoordelijkheid om dit vorm te geven. Dit gebeurt in de schoolvergadering. Ze maken samen afspraken en regels waardoor er regelmaat en veilige grenzen ontstaan en er respect voor elkaar is. Kinderen die een bedreiging zijn voor de veiligheid in de groep en daar niet op kunnen worden aangesproken worden in het uiterste geval niet op de school toegelaten.

De derde en vierde behoefte van Maslow horen voor 'De Vallei' ook nog bij het aspect 'je veilig voelen'. De derde behoefte is de behoefte aan samenhangigheid en liefde. Veel mensen voelen zich veilig bij andere mensen die ze vertrouwen. Je kunt je veilig voelen binnen een groep waarvan je weet dat die groep mensen jou kent en accepteert. Je mag erbij horen en meedoen. Je wordt niet belachelijk gemaakt en weet dat deze mensen tegen jou menen wat ze zeggen en zeggen wat ze denken. Je kunt zelf ook veilig de dingen zeggen die je wilt zonder angst dat je daarna geweigerd wordt binnen deze groep. Deze groep kan een clubje vrienden zijn, je gezin maar ook de mensen op school. Een vertrouwde en stabiele groep op school kan hiervoor zorgen. Geweldloos communiceren volgens de Gordon methode is een manier om dit te bereiken.

De vierde behoefte is behoefte aan achting, waardering en respect. Als je serieus genomen wordt en er wordt naar je geluisterd voel je je gewaardeerd en gerespecteerd. Het 'actief luisteren' volgens Thomas Gordon is ook voor dit aspect van de school van wezenlijk belang. Bij 'De Vallei' ben je als kind bij machte om je omgeving samen met anderen vorm te geven. Jouw stem telt mee. Je wordt gehoord en mag er zijn. Begeleiders en kinderen geven de school samen vorm op basis van een gelijkwaardige relatie in de schoolvergadering. Zo kunnen alle kinderen voelen dat ze gewaardeerd en gerespecteerd worden.

'Je veilig voelen' gaat over veiligheid maar ook over 'voelen'. Op onze school willen we kinderen de ruimte geven om te voelen en dat gevoel te mogen uiten. Alleen als je je gevoel op een veilige manier kunt uiten kun je wezenlijk in balans komen met jezelf. Om kinderen toe te staan hun gevoel te uiten hebben we ons laten inspireren door de boeken van Aletha Solter "Baby's weten wat ze willen" en "Taal van huilen" en het boek van Riet Okken: "De bevrijdende kracht van emoties".

Als al deze behoeften zijn vervuld komt een kind toe aan optimale zelfontplooiing. Dit is de vijfde behoefte van Maslow. Omdat het gaat om een behoefte is de drang tot leren dus niet te stoppen. Het is dus niet meer nodig om te sturen of te dwingen tot leren. Bij 'De Vallei' wordt vertrouwd op deze behoefte aan zelfontplooiing en op het vermogen van een kind om hier vorm aan te geven.

2 Vertrouwen hebben op het vermogen

Zichzelf ontplooiën oftewel ontwikkelen is iets wat elk wezen van nature kan en ook doet. Mensen zijn van nature nieuwsgierig en kinderen leren, mits voldaan is aan de voorwaarde van veiligheid, vanzelf alles wat ze nu en later nodig hebben in de maatschappij.

Kinderen in de prehistorie ontwikkelden zich zodanig dat ze leerden jagen en verzamelen. Kinderen in de Middeleeuwen leerden een ambacht en in deze maatschappij leren kinderen omgaan met informatie, lezen en rekenen. Kinderen, en eigenlijk alle levende wezens, lijken gebouwd om precies datgene te leren wat ze nodig hebben in hun leven. Daar is geen druk van buitenaf voor nodig. Kinderen leren echter niet alleen, niet zonder hulp, maar wel zelf en op hun eigen manier (zie ook 'Zin in leren' van Prof Luc Stevens).

Bij 'De Vallei' vertrouwen wij op dat vermogen van de kinderen. Door kinderen het vertrouwen te geven dat ze het zelf kunnen, gaan kinderen ook vertrouwen op zichzelf en ontwikkelen daarmee hun zelfvertrouwen. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor hun leven en hebben zelf het vermogen om het op hun manier vorm te geven.

Vertrouwen hebben op het vermogen van kinderen zichzelf te ontwikkelen is niet alleen vertrouwen dat het kind zich de praktische en cognitieve vaardigheden eigen maakt maar ook dat een kind zelf het vermogen heeft om zijn emotionele problemen op te lossen. Van de begeleiders in de school én ouders wordt verwacht dat zij vertrouwen op het vermogen van de kinderen en hun eigen oordelen en verwachtingen zoveel mogelijk leren los te laten.

Kinderen worden wél geholpen met het ontwikkelen van zowel cognitieve, praktische en emotionele vaardigheden als ze aangeven dit te willen. Een ouder kind zal dit aangeven door iets letterlijk te vragen terwijl een jonger kind dit aan kan geven door bijvoorbeeld te huilen of gefrustreerd te reageren. Van begeleiders wordt dan ook verwacht dat ze de kinderen goed observeren en aanvoelen of een kind om hulp 'vraagt' en vervolgens responsief gedrag vertonen. Door het 'actief luisteren' van Thomas Gordon, worden de kinderen geholpen hun eigen oplossingen te vinden. (zie ook Maria Montessori: 'Help mij het zelf te doen')

3 Vrijheid door de verantwoordelijkheid te nemen

"Meer nog dan om vrijheid van keuze (liberty) gaat het voor de leerlingen om vrijheid van dwang (freedom)"
– Prof. Luc Stevens

Bij 'De Vallei' ben je vrij. Vrij om je eigen leven vorm te geven. Vrij om datgene te doen wat je zelf belangrijk vindt, om het in je eigen tijd en tempo te doen en op je eigen manier.

Deze vrijheid is beslist *géén* grenzeloosheid. In een omgeving zonder grenzen voelen kinderen zich niet veilig, niemand voelt zich verantwoordelijk en er kan chaos ontstaan. Binnen de gemeenschap van de school ben je verbonden met elkaar en kan vrijheid voor iedereen alleen bestaan als er rekening gehouden wordt met de vrijheid van anderen. Hiervoor is het noodzakelijk dat er afspraken gemaakt en grenzen bewaakt worden.

Afspraken worden door kinderen en begeleiders samen gemaakt in de schoolvergadering waardoor de kinderen zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen leefklimaat binnen de school. Ook de consequenties bij het overtreden van de regel worden door de kinderen en begeleiders samen bedacht. Door de eigen verantwoordelijkheid voelen kinderen zich ook meer verbonden met de regels en worden de regels breed gedragen. Kinderen hebben meer de neiging om zich dan ook aan de regels te houden en elkaar daarop aan te spreken dan wanneer zij die regels niet zelf hebben gemaakt maar deze worden opgelegd. Vrijheid is er dus met verantwoordelijkheid voor jezelf en voor elkaar. 'Moeten' is niet een beperking van je vrijheid die van bovenaf wordt opgelegd, maar een consequentie van een keuze die je zelf maakt.

De kinderen en begeleiders hebben bijvoorbeeld de afspraak gemaakt dat je je eigen spullen opruimt als je ergens mee speelt. Je weet dan waar je aan toe bent. Als je geen spullen gebruikt hoeft je ook niks op te ruimen. Kies je er echter voor om wel spullen te gebruiken dan weet dat je als consequentie de spullen ook weer moet opruimen. Deze manier schept vrijheid én veilige grenzen.

Ondanks de met elkaar gemaakte afspraken gaan kinderen ook op zoek naar grenzen. Door dit zoeken naar je eigen grenzen en de grenzen van anderen, ontstaan er soms conflicten. Door conflicten ook weer op te lossen leer je wie je zelf bent en hoe je rekening kunt houden met anderen. Je leert conflicten op te lossen op een geweldloze manier die voor iedereen respectvol is.

Het maken en handhaven van de afspraken en regels gebeurt in de schoolkring waar alle kinderen deel van uit kunnen maken. De schoolkring is verantwoordelijk dat deze afspraken worden nageleefd en dat dit op een goede en eerlijke manier gebeurt. Aspecten als bijvoorbeeld leeftijd spelen hier een rol in. Als een kind van 4 iemand slaat is dat anders dan als een kind van 14 dat doet. Met deze verschillen wordt rekening gehouden binnen de school.

Op deze manier kan elk kind optimaal van zijn vrijheid genieten mét veilige grenzen. Kinderen zijn bij machte om zelf invloed uit te oefenen op die regels en afspraken waardoor ze vrijheid kunnen ervaren én verantwoordelijkheid leren dragen.

4 Verrijkte omgeving door Verschillen tussen mensen

Elk mens is anders. Elk individu heeft een eigen pakket aan waarden, vaardigheden, kennis, interesses en ervaringen. Iedereen in de school brengt zijn eigen pakket mee de school in als 'aanbod' voor anderen om van te leren.

Hoe meer verschillend mensen zijn hoe rijker de omgeving wordt. Zo creëer je met elkaar een lerende gemeenschap waarin je elkaar inspireert. Een leerkrachtige omgeving stimuleert weer de individuele ontplooiing van de kinderen.

We leren...

10% van wat we lezen

20% van wat we horen

30% van wat we zien

50% van wat we horen en zien

70% van waar we met anderen
over gediscussieerd hebben

80% van wat we persoonlijk
ervaren hebben

95% van wat we uitleggen
aan anderen

Iedereen is soms leraar en soms leerling. De leraar ben je als je iemand iets leert. Dit kan bij onze school een begeleider zijn maar ook het kind. Uit hersenonderzoek is gebleken dat men-

sen het meest leren van iets uitleggen aan anderen, van wat we zelf ervaren of waarover we discussiëren met anderen (David Sousa, 'How the brain learns').

In de school is iedereen welkom. Ongeacht welke geloof- of levensovertuiging je hebt. Elk individu mag zelf kiezen waar hij zich mee bezig wil houden en hoe hij de dingen wil aanpakken. De één is niet beter of slechter dan de ander. Je mag er helemaal zijn zoals je bent. Zo krijgen kinderen optimaal de mogelijkheid om werkelijk vanuit zichzelf vorm te geven aan hun leven en aan hun verlangens. In de school willen we vooral genieten van elkaars verschillen.

5 Het vormgeven aan je verlangens

Als je je compleet veilig voelt, kun je je optimaal ontwikkelen. Als de school en je ouders volledig vertrouwen op jouw vermogen óm je zelf te ontwikkelen, je voelt je vrij om je eigen weg te volgen én je wordt geïnspireerd door een rijke omgeving, dan zijn alle voorwaarden aanwezig om vorm te geven aan je verlangens.

Kinderen bij 'De Vallei' hebben de mogelijkheid om te experimenteren met wat hun hart hen ingeeft. Zo leren zij wat ze belangrijk vinden in hun leven en hoe ze dat kunnen bereiken. Verlangens geven dé betekenis, en daarmee de emotionele ingang voor het leerproces (zie 'Koop een auto op de sloop' van Alex van Emst).

In de school gaan we er vanuit dat elk kind alles tot zijn beschikking heeft om vorm te geven aan zijn verlangens (wensen). Echter niet alles is zomaar aanwezig en vaak zal er moeite voor gedaan moeten worden om iets te verwezenlijken. Als er de wens is voor een duur uitje of speelgoed dan hebben de kinderen de mogelijkheid om daarvoor geld te reserveren van het budget. Er moet dan wel afstemming gezocht worden binnen de schoolvergadering. Kinderen kunnen ook geld verdienen door bijvoorbeeld een rommelmarkt of sponsorloop te organiseren. Als er de wens is om meer te weten te komen over fotografie en er is niemand in de school die daar iets van weet, dan zal er actief naar informatie gezocht moeten worden op het internet. Het is ook mogelijk om hulp te vragen aan een professionele fotograaf. Kinderen geven soms alleen vorm aan hun verlangen maar meestal samen met anderen. Als je een verlangen hebt wat je niet alleen kan verwezenlijken zullen je actief om hulp moeten vragen. Uiteindelijk kan je verlangen dan werkelijkheid worden.

6 Verder in je ontwikkeling door te vragen

Vragen zijn er uit verlangen om de wereld te begrijpen. Kleine kinderen vragen de hele dag naar hoe hun leefwereld in elkaar zit. Ze zijn één en al verwondering. Als een kind de kans krijgt om zelf vragen te stellen voordat het ongevraagd met de antwoorden geconfronteerd wordt, blijven kinderen zich hun leven lang verwonderen over de wereld.

Op het moment dat een vraag vanuit het kind komt is het kind ook zeer gemotiveerd om het antwoord te horen of zelf te vinden. Achter elk gevonden antwoord zit alweer een nieuwe vraag. Het kind zal in kortere tijd de dingen leren dan wanneer het antwoord ongevraagd geleerd moet worden. Vragen stellen geeft richting aan het denkproces en helpt een kind om zijn persoonlijkheid vorm te geven.

Vragen om hulp. Geen kind zal zijn ontwikkelingsproces alleen doorbrengen. Elk kind, maar ook elke volwassene, heeft een leraar nodig die hem op weg helpt. De leraar kan een begeleider zijn, een ander kind of een ouder. (Zoals Leonardo da Vinci zei: "Ik ben nog nooit iemand tegen gekomen waar ik niks van kon leren".) Iedereen weet en kan wel iets. Als je de kennis of vaar-

digheid van een ander nodig hebt om vorm te geven aan jouw verlangen dan vraag je die ander om hulp. Anderen zullen weer vragen stellen aan jou en zo kun je anderen weer met hun vragen verder helpen. De begeleiders op de school zullen niet op elke vraag een antwoord weten maar kunnen wel helpen om samen naar de antwoorden te zoeken.

Verder dóórvragen is een onderdeel van het 'actief luisteren' van Thomas Gordon. Soms weet je het antwoord op je eigen vraag zelf al en kunnen andere mensen jou helpen het antwoord te zoeken door verder door te vragen. Verder doorvragen kan ook helpen om de vraag achter de vraag te zoeken en daardoor steeds dichterbij hetgeen je werkelijk beweegt te komen.

In de school zullen we ook ons zelf vragen blijven stellen. Zijn we nog wel op de goede weg? Dit geven we vorm door o.a. sociocratisch te vergaderen. We houden er rekening mee dat de minderheid misschien wel gelijk kan hebben. Door ruimte te scheppen voor iedere stem benutten we optimaal de mogelijkheden om de school te verbeteren. (zie ook de 'Lerende organisatie')

4 De Praktijk

Vanuit onze ideeën over hoe leren plaatsvindt (het sociaal constructivisme) ontstaat onze school voor Natuurlijk Leren. Een school met pedagogische uitgangspunten die horen bij deze ideeën. Vanuit deze pedagogische uitgangspunten ontstaat de praktische uitwerking van onze school (de didactiek). Deze praktische uitwerking kan in zeven typische kenmerken worden weergegeven:

1 Kinderen kiezen zelf wat ze willen doen vanuit hun eigen interesse en motivatie.

De school biedt hiervoor zoveel mogelijk opties. Door kinderen zelf verantwoordelijk te maken voor de realisatie van hun wensen, leren zij de basisvaardigheden. De vaardigheden lezen, rekenen, schrijven, omgaan met de computer, communiceren, technisch inzicht en wereldwijsheid worden overal in verweven. Docenten helpen en ondersteunen daarbij. Iedereen doet dus datgene wat hem of haar inspireert, vanuit zijn of haar eigen enthousiasme. Het valt niet te voorspellen hoe een dag eruit gaat zien en wat er gaat gebeuren. In de praktijk blijkt de school een levendige plek te zijn, vol met activiteiten zonder dat het een chaos wordt. De kinderen doen van alles: ze lezen elkaar voor, zitten samen achter de computer, bouwen hutten en bakken koekjes, maken een cito toets, tekenen en schilderen, maken sommen of een schoolkrant, ze maken plannen om geld te verdienen met een sponsorloop voor een goed doel of een uitje, kalligraferen een gedicht, rekenen uit hoe groot de zon is of zoeken informatie op het internet, spelen verstoppertje of een sportwedstrijd, ze repareren een fiets in de schuur of klussen aan het schoolgebouw. De kinderen eten op hun eigen moment. Dit gebeurt soms alleen, maar vaak samen met anderen. Aan het eind van de dag wordt er samen opgeruimd.

In de praktijk leren kinderen veelal niet bewust. De kinderen doen wat ze willen doen met grote intensiteit en betrokkenheid. Leren is hiervan een bijproduct maar vindt altijd plaats. Volgens Daniel Greenberg "De Vrijheid van de Sudbury Valley School" zijn er drie niveaus van leren. Het eerste is het 'nieuwsgierig uitproberen'. Dit houdt een snelle, spontane en niet weloverwogen kennismaking in met datgene waar je toevallig tegenaan loopt. Nieuwsgierig uitproberen eindigt meestal niet serieus maar helpt je met het opbouwen van een groot reservoir aan kennis. Het tweede niveau is het 'spelend leren'. Deze vorm heeft als hoofddoel vermaak en leren is een bijproduct. De derde vorm van leren is 'meesterschap'. Het gaat hier om het beheersen van een bepaalde kennis of bekwaamheid. Dit laatste type kenmerkt zich door een grote betrokkenheid en intensiteit. Het is niet te stoppen en er is geen mogelijkheid dit leren in fasen te doen.

2 De school bestaat uit één groep van verschillende leeftijden.

De leeftijdsmix is één van de grootste krachten van deze school. Kinderen hebben op een bepaalde leeftijd immers niet allemaal dezelfde interesses of vaardigheden. Als kinderen samen iets doen, telt niet de leeftijd maar de interesse. Door de leeftijdsmix kunnen er ook emotionele behoeften vervuld worden. Oudere kinderen troosten en beschermen de kleintjes. Kinderen ontwikkelen een gevoel van eigenwaarde als ze iets uitleggen aan de anderen. Oudere kinderen dienen als rolmodel, maar net zo vaak als antimodel, voor de jongere kinderen en jongere kinderen dienen als familiemodel voor de ouderen. Bij ons op school komt het regelmatig voor dat een 11-jarig kind na schooltijd bijvoorbeeld afsprekt met een 5-jarige. Door de kinderen niet meer te sorteren op leeftijd, kan elk kind aansluiting vinden bij andere kinderen die zich in de zone van de naaste ontwikkeling bevinden. Hoogbegaafde kinderen kunnen aansluiting vinden

bij oudere kinderen. Kinderen die wat achterlopen, ervaren dit niet meer zo. Dit komt omdat zij enerzijds aansluiting vinden bij jongere kinderen. Anderzijds kunnen zij omgaan met kinderen die nog net iets minder ver zijn, waardoor

zij ervaren dat ze soms ook kunnen helpen en meer weten. Dit komt weer ten goede aan hun zelfbeeld en dus hun motivatie om te ontwikkelen. De docenten staan gezamenlijk voor de hele groep.

3 Elk lokaal wordt anders ingericht.

Dit gebeurt samen met de kinderen. Elk lokaal heeft een eigen doel. Kinderen kunnen kiezen waar ze willen zijn. De ruimtes worden ingedeeld naar de behoefte van diegenen die in de school leven. De begeleiders én de kinderen kunnen allerlei ideeën hebben over wat ze leuk vinden en wat ze met de ruimte in de school willen doen. De één zou een computerplek willen maken, een atelier, een keuken, of een gezellige plek buiten. Een ander houdt van dieren, wildernis, muziek maken, of een lekker hoekje om met een boek weg te kruipen. De school wordt vormgegeven samen met de kinderen.

4 De activiteiten en lessen ontstaan vanuit de inspiratie van kinderen en/of docenten.

Het onderwijs is vraaggericht, maar er wordt ook een lesprogramma aangeboden waar kinderen aan kunnen meedoen. Kinderen krijgen dan, onafhankelijk van hun leeftijd, altijd les op hun eigen niveau. Op onze school kunnen kinderen zelf het lesmateriaal kiezen dat bij hen past. Sommige kinderen kiezen voor een methode, anderen organiseren liever een bezoek aan een museum of vragen om een individueel lesprogramma. De docenten faciliteren de leerwens van de kinderen. Elk kind kan bij De Vallei datgene krijgen wat hij of zij nodig heeft om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

5 De docenten toetsen de kinderen alleen op vraag van de kinderen of door middel van observaties.

Het leerlingvolgsysteem van De Vallei is ontwikkeld door de school zelf in samenwerking met een ICT-er. Wij hebben gekozen om zelf een systeem te ontwikkelen omdat wij een systeem wilden dat bij ons onderwijsconcept past. Het systeem is een drieluik waarin alle betrokkenen uit de pedagogische driehoek (kinderen, ouders en docenten) hun observaties kunnen beschrijven.

Het leerlingvolgsysteem van De Vallei is een digitaal portfolio dat bestaat uit meerdere onderdelen:

- * In het systeem staan de inschrijfgegevens van elke leerling.
- * De aan- en afwezigheid van de leerling wordt bijgehouden.
- * In een kalendersysteem houden we op regelmatige basis van elk kind een woordelijk verslag bij. We vullen dit in als we iets bijzonders hebben gezien in de ontwikkeling van het kind. We maken op school ook veel foto's van alle kinderen en een aantal van deze foto's zetten we bij dit woordelijke verslag. Naast de docenten die dit verslag invullen, kunnen kinderen ook zelf een verslag over hun ontwikkeling bijhouden in het leerlinggedeelte van het portfolio. Ouders kunnen thuis met een wachtwoord inzage hebben in het portfolio van hun kind en kunnen ook informatie invoeren. Op deze manier zijn wij op de hoogte van hoe de ontwikkeling van het kind thuis verloopt en zien ouders hoe de ontwikkeling van hun kind op school verloopt.

- * Er kan een overzicht gegeven worden van alle woordelijke verslagen en foto's uit een bepaalde periode. Dit krijgen de kinderen als een soort 'rapport' mee naar huis.
- * In het kerndoelengedeelte scoren wij door middel van percentages waar een kind ongeveer zit in zijn ontwikkeling ten opzichte van wat een kind zou moeten kunnen als het de basisschool verlaat (100%). Dit doen wij door docenten van onze school een inschatting te laten maken op basis van observaties van wat ze gezien hebben bij een kind. De observatie waarop de inschatting is gemaakt, wordt bijgevoegd als bewijs. Door dit systeem te hanteren is het mogelijk dat een kind op een aantal onderdelen leeftijdsadequaat functioneert, op een aantal onderdelen 'vooruit' is en op een aantal onderdelen 'achterloopt'. We kunnen door het instellen van de datum verschillende grafieken van deze kerndoelen uitprinten van verschillende perioden. Als de grafieken dan achter elkaar worden gelegd, is te zien of een kind zich ontwikkelt en op welke gebieden dit gebeurt. In de praktijk blijkt dat kinderen zich bijna nooit op alle gebieden tegelijk ontwikkelen. De focus lijkt in een bepaalde periode op een bepaald gebied te liggen, terwijl dit in een andere periode een heel ander gebied kan beslaan. Vaak gaat de ontwikkeling sprongsgewijs. Op het moment dat een kind zich niet lijkt te ontwikkelen, of op een bepaald gebied langdurig stil staat, is er reden voor ons tot extra zorg.
- * Naast de kerndoelen houden we bij waar een kind zich mee bezighoudt. Ook dit vullen we in door middel van observaties. Door de grafieken van de tijdsscores en kerndoelen naast elkaar te leggen, kan een beeld verkregen worden of kinderen zich voornamelijk bezighouden met hun talenten of met de dingen die ze moeilijk vinden.

Op deze manier kunnen we een vinger aan de pols houden zonder te hoeven toetsen, vergelijken of sturen. Kinderen die zich niet ontwikkelen of waar echt iets mee aan de hand is, worden gezien. Voor deze kinderen zijn er alle mogelijkheden om de zorg te krijgen die ze nodig hebben. Ook zaken als remedial teaching, extra hulp en gericht aanbod behoren in overleg met het kind en de ouders tot de mogelijkheden. Hierbij blijft voorop staan dat als een kind niet wil, wij het kind niet gaan dwingen.

6 De school focust zich op de talenten van kinderen en docenten.

Kinderen kunnen voor verschillende vragen terecht bij verschillende docenten. Elke docent heeft zijn eigen talenten. Omdat de kinderen niet verdeeld zijn in groepen, kunnen ze allemaal die docent aanspreken waar ze zelf het meest aan hebben. Als school zoeken we tijdens de aanname van docenten naar mensen die een aanvulling zijn op de al aanwezige talenten.

Kinderen worden aangesproken op hun talenten in plaats van de focus te leggen op hun tekortkomingen. Dit zorgt voor een groter zelfvertrouwen bij kinderen. Wij geloven dat kinderen zich later prima kunnen redden in de maatschappij als ze weten wat ze wel kunnen en vertrouwen in zichzelf hebben. Als ze op een bepaald gebied dingen minder goed kunnen, zullen ze hier later makkelijker mee om kunnen gaan als ze dit van zichzelf accepteren en hierbij hun zelfvertrouwen behouden. Terwijl wanneer wij ze kost wat kost deze dingen willen bijbrengen ze hiermee hun zelfvertrouwen verliezen.

7 Beslissingen worden samen met de kinderen genomen.

Bij De Vallei werk je samen aan oplossingen voor concrete situaties. Iedereen heeft invloed op datgene wat hem of haar direct aangaat. Kinderen met de grootste interesses, inzet en ervaring binnen een bepaald project hebben de meeste invloed (zie ook 'Professionele cultuur in onderwijsorganisaties' van Alex van Emst): 'In een troep met jagende leeuwen is de leeuw met de meeste honger de leider van de jacht'. De school is hiervoor georganiseerd in kringen. Hier worden de besluiten genomen bij consent. Dit betekent dat niemand overwegende bezwaren heeft tegen een besluit. De bezwaren dienen beargumenteerd te worden. De kinderen met de grootste belangen zullen de meest overtuigende argumenten hebben. Als de kringen te groot

worden om effectief te kunnen vergaderen, is de kring zelf verantwoordelijk om te zorgen voor een werkbare situatie. De belangrijkste kring is de schoolkring.

Schoolkring

De schoolkring bestaat uit alle kinderen, ongeacht de leeftijd, en de docenten. Zij geven samen vorm aan de school en beslissen over zaken. Denk hierbij aan het creëren van veiligheid door het maken van afspraken binnen de school en het handhaven van deze afspraken, inventaris en materiaal in de school, het organiseren van uitjes, beheren van het schoolbudget en de aannames van nieuwe docenten.

Teamkring

Het team overlegt over de dagelijkse gang van zaken en is verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen. Dit gaat over zowel fysieke als emotionele veiligheid. Het team kan voor de overige zaken binnen de school voorstellen doen aan de schoolkring.

Ouderkring

In de ouderkring wordt informatie uitgewisseld over de gang van zaken in de school. Dit is tegelijkertijd een plaats voor ouders om zich verder te verdiepen in het Natuurlijk Leren concept en de mogelijke invloed van dit concept op de thuissituatie.

De coördinatiekring

De coördinatiekring bestaat uit leden van het team en de raad van toezicht en is eindverantwoordelijk voor de bewaking van het Natuurlijk Leren concept. De coördinatiekring streeft ernaar om zoveel mogelijk zaken binnen de school door de schoolkring te laten regelen. Kan binnen de kringen over bepaalde zaken, die wel beslist moeten worden, geen overeenstemming bereikt worden? Dan komt na een redelijke termijn de beslissing bij de coördinatiekring te liggen. De andere kringen verliezen dan zeggenschap. Dit kan een reden zijn om er samen uit te willen komen.

5 Structuur en sturing

Onze school is een plek met veel structuur. Structuur is belangrijk voor mensen om zich veilig te kunnen voelen. Mensen willen graag weten waar ze aan toe zijn, wat de afspraken zijn en hoe de sociale verhoudingen liggen. We besteden daarom veel aandacht aan structuur. Alleen met goede en duidelijke afspraken is het mogelijk om de sturing van bovenaf los te kunnen laten. Als sturing los wordt gelaten in de school, kan dit er op het eerste gezicht uitzien als structuurloosheid. Dit zijn echter twee verschillende zaken, die men niet moet verwarren met elkaar. Op onze school lopen de kinderen door elkaar heen. Er kan soms behoorlijk wat lawaai in de school zijn, kinderen rennen in de school en het kan er rommelig uitzien. Dit is een gevolg van het loslaten van de sturing. Kinderen kunnen hierdoor hun eigenheid gaan uiten. Kinderen zijn nu eenmaal mensen die lawaai maken, graag rennen, spelen en rommel maken. Dit wil echter niet zeggen dat er geen structuur is. De structuur uit zich niet direct in uiterlijke netheid en orde, maar in innerlijk weten waar je aan toe bent en hoe de zaken geregeld zijn.

Structuur in onze school is te zien in de volgende voorbeelden:

1 Afspraken maken in de schoolvergadering.

Elke vrijdag is er om tien uur een schoolvergadering. Dit is een plek waar met elkaar afspraken en regels gemaakt worden. Iedereen kan agendapunten indienen. Alles is bespreekbaar. Pas als iedereen het ermee eens is, wordt een afspraak of regel een feit. Deze wordt opgeschreven in het afsprakenboek. Je hoeft niet aanwezig te zijn bij de schoolvergadering. Als je er bent, kun je meebeslissen. Ben je er niet? Dan kun je niet meebeslissen, maar je moet je wel houden aan de afspraken die zijn gemaakt. Aan het eind van de schoolvergadering wordt iedereen bij elkaar geroepen om te luisteren naar de nieuwe afspraken die gemaakt zijn. Dit is wel verplicht. Zo kun je nooit zeggen dat je niet op de hoogte was van een nieuwe regel of afspraak.

2 Lesrooster.

De docenten organiseren lessen en activiteiten. Bijvoorbeeld het voorleesontbijt op maandagochtend. Op dinsdag- en donderdagochtend is er cijfer en letterclub. De computerruimte is dan tussen negen uur en elf uur niet beschikbaar voor andere activiteiten. Op dinsdagmiddag is er gym. Wie wil meedoen, moet gymkleden hebben en zich houden aan de veiligheidsregels. Zo zijn er ook vaste dagen voor techniekles of kookles. Je mag zelf kiezen of je meedoet aan een activiteit. Als je meedoet, moet je jezelf houden aan de regels zoals die door de organiserende docent zijn gemaakt. Dankzij een planbord weten kinderen welke activiteiten op welke dag worden georganiseerd.

3 Opruimen.

In de loop van de dag wordt het in de school een steeds grotere rommel. Om tien voor half drie gaat er een bel. Iedereen gaat dan eerst de eigen spullen, die hij of zij heeft gebruikt, opruimen. In theorie zou de school daarna schoon moeten zijn. In de praktijk blijkt dat het vaak

voorkomt dat kinderen samen met spullen spelen en dan niet het idee hebben dat zij het moeten opruimen. Daarom is er een opruimstructuur bedacht. De kinderen zijn opgedeeld in tweetallen. Elk tweetal bestaat uit een jonger en een ouder kind. Elk tweetal draagt de verantwoordelijkheid over het schoonmaken van een deel van de school. Bijvoorbeeld het aanrecht, de knutseltafel of de speelhoek. Het oudere kind begeleidt het jongere kind. Het tweetal mag kiezen om de spullen zelf op te ruimen of de rommelmakers aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om de eigen spullen op te ruimen. Je hoeft dus in feite als je het goed aanpakt, niet de rommel van een ander op te ruimen. Op een lijst die in de buurt van de schoonmaakplek hangt, staat duidelijk wat er van de kinderen verwacht wordt. Als de plek opgeruimd is, wordt het tweetal door een docent voor die dag afgetekend en mogen de kinderen naar huis. In de praktijk werkt dit heel goed. Hoe groot de rommel gedurende de dag op school ook is geworden, in ongeveer twintig minuten tijd is alles weer opgeruimd. Iedereen weet wat er van hem of haar verwacht wordt. Door de structuur is er weinig sturing nodig.

4 Afspraken overtreden.

Natuurlijk worden afspraken overtreden. Dit is mens en kind eigen. Het blijkt nodig te zijn om een corrigerende structuur te hebben. Wij noemen dit de onderzoekskring. Kinderen kunnen een klacht indienen door het invullen van een formulier. Op maandag en donderdag worden de klachten behandeld in de onderzoekskring. In de onderzoekskring zit altijd een docent en meestal ook een ander kind. Zij praten dan met dader en slachtoffer van een overtreding over wat er gebeurd is. Ze onderzoeken de toedracht en er kan eventueel een consequentie aan verbonden worden. Er is bijvoorbeeld op school een afspraak dat je niet mag slaan. Als Kees Jan toch slaat kan Jan een klacht indienen over Kees. Het kan zijn dat in de onderzoekskring blijkt dat Kees dat deed omdat Jan hem pestte. Hier wordt dan met beide kinderen over gesproken. Als blijkt dat Kees inderdaad een fout heeft begaan, wordt aan hem gevraagd om de schade te herstellen. Het kan zijn dat hij dan bijvoorbeeld als consequentie koekjes moet bakken voor Jan. Voor het overtreden van sommige afspraken zijn vaste consequenties die meteen van kracht worden bij een overtreding. Deze overtredingen komen niet in de onderzoekskring. Zo is er bijvoorbeeld een afspraak dat je mag rennen in de school. Maar als je niet uitkijkt en kleine kinderen omver rent, mag je een week niet meer rennen.

5 Vaardigheidsdiploma's.

Vrijheid vereist verantwoordelijkheid in verband met de veiligheid. Wij hebben op school veel mogelijkheden voor verschillende activiteiten. Er is een keuken met een keramische kookplaat en een oven, een naaimachine en gereedschap. Kinderen moeten daar wel verantwoordelijk mee kunnen omgaan. Dit om het veilig te houden. Hiervoor hebben we vaardigheidsdiploma's ingesteld. Het is kinderen verboden om zonder begeleiding gebruik te maken van alle apparaten met een rode of oranje sticker, tenzij kinderen een diploma voor dat apparaat hebben gehaald. Sommige kinderen mogen begeleid worden door andere kinderen met een diploma. Dit wordt duidelijk weergegeven op een lijst die bij het apparaat hangt. Hierop staat welke kinderen een diploma hebben gehaald en dus zelfstandig het apparaat mogen gebruiken. Alle andere kinderen mogen het apparaat alleen gebruiken onder begeleiding van een docent.

6 Computertijd.

We hebben op school twee ruimtes met computers. In het kantoor staan drie computers. Deze mogen niet gebruikt worden voor spelletjes. Het kantoor is een stille werkplek waar je niet mag schreeuwen of hard praten. Je mag een uur achterelkaar gebruikmaken van deze computers. In de bibliotheekruimte staan ook drie computers. Op deze computers mag je wel spelletjes spelen. Als je gebruik wilt maken van deze computers moet je intekenen op een lijst. Je mag dan een half uur gebruikmaken van de computer. Je kunt maximaal drie keer per dag intekenen. Deze computers worden beheerd door de kinderen. Zij hebben de taak om te zorgen dat de computers vrij blijven van virussen en dat er geen geweld en of seks op komt.

7 Budgetten en financiële afrekening.

Het geld wordt voor een deel beheerd door de kinderen zelf. Zo is er een maandelijks budget voor de keuken. Hiervan kunnen ingrediënten gekocht worden om te koken. Daarnaast is er een budget voor projecten. Kinderen die een gezamenlijk project willen doen waar geld voor nodig is, kunnen een plan indienen in de schoolkring en geld aanvragen voor hun plan. Verder is er een potje voor experts van buiten. Hiermee kunnen kinderen externe mensen met speciale talenten uitnodigen om een cursus of workshop te komen geven op school. Ook de aanschaf van nieuw knutselmateriaal wordt met een maandelijks budget door de kinderen beheerd. Daarnaast heeft elk kind een persoonlijk budget van elf euro per kind per maand. Kinderen kunnen dit bijvoorbeeld gebruiken om materiaal aan te schaffen waar ze zelf behoefte aan hebben. Sommige kinderen kopen daar bijvoorbeeld plantjes van voor in hun eigen moestuin. Andere kinderen doen samen en kopen bijvoorbeeld extra speelgoed. Als kinderen expres dingen van school kapotmaken, moeten ze dit van hun eigen budget vergoeden. Kinderen moeten elke maand een kloppende financiële afrekening inleveren om weer geld voor de volgende maand te krijgen.

De verantwoordelijkheid bij de kinderen wordt gestimuleerd door een greep uit deze structuren in de school. Sturing van bovenaf is niet meer nodig. Sommige mensen die niet op de hoogte zijn van de innerlijke structuur van de school, kunnen chaos ervaren. Wanneer men verder kijkt, blijkt structuur echter een wezenlijk onderdeel te zijn van De Vallei.

6 Inspiratiebronnen

Wij worden geïnspireerd door het 'Natuurlijk Leren concept' van het APS, de Iederwijsscholen, de Sudbury Valley School en heel veel andere scholen, mensen, boeken en de maatschappij.

De geur van Koekjes – Sociaal constructivisme in de praktijk, Maria Janssen

Sociaal constructivisme, een gevestigde theorie over hoe leren plaatsvindt, is de wetenschappelijk basis van onder andere Natuurlijk Leren. In de geur van koekjes wordt deze theorie behandeld en inzichtelijk gemaakt met praktijkvoorbeelden. Een inspirerend boekje wat lekker leest en je ogen kan openen over hoe natuurlijk leren in elkaar zit.

Koop een auto op de sloop - Paradigmashift in het onderwijs, Alex van Emst

Het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) houdt zich bezig met Natuurlijk Leren. Een van hun kernactiviteiten: 'Herontwerpen van onderwijs' richt zich op betekenisvol leren. In de wandelgangen wordt dit ook wel 'Natuurlijk Leren' of 'Paradigma B' genoemd. Vanuit de praktijk is een boekje geschreven: 'Koop een auto op de sloop'. Dit boekje geeft helder weer hoe het komt dat veranderingen in het onderwijs, moeizaam (zijn) verlopen, maar ook hoe leren nu plaatsvindt. Het APS heeft op een aantal ROC's herontwerpen van leren, begeleid. Uitgave van: APS 1998

De Sudbury Valley School

De Sudbury Valley School is een van de grootste inspiratiebronnen. De school is opgericht in Massachusetts in 1968. Deze school heeft als uitgangspunt dat kinderen heel goed in staat zijn hun eigen leven vorm te geven als ze de vrijheid krijgen om dat op hun manier te doen. Er zijn geen klassen, geen vakken, geen toetsen, geen rapporten. De school telt zo'n 200 kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar. Inmiddels zijn er al meer dan 36 Sudbury Valley scholen en start-up-groepen over de hele wereld, waaronder in Australië, Finland, Denemarken en Duitsland. Van de vele boeken die door Sudbury zijn geschreven, is een compilatie samengesteld en vertaald in het Nederlands; 'De vrijheid van de Sudbury Valley School' Een uitgave van: Astarte, ISBN 9080736821

Luisteren naar Kinderen, Thomas Gordon

De Amerikaanse psycholoog dr. Thomas Gordon, geconfronteerd met stoornissen in de ouder-kind relatie, tiener-rebellie, jeugd-criminaliteit, zocht de kern op van deze problemen. De methode die hij ontwikkelde en in de praktijk langdurig toetste is in de vakkringen terecht 'revolutionair' genoemd, omdat Gordon er in slaagt de oude controversie te doorbreken tussen het gezag van de ouders en de vrijheid en zelfstandigheid die het kind eist. Gordon weet een brug te slaan waarop beide partijen elkaar kunnen ontmoeten, zonder hun gezicht te verliezen. De bereidheid tot toenadering - tot luisteren - herstelt het natuurlijke wederzijdse respect. Dit boek vormt een handleiding en geeft nuttig studiemateriaal. Het is bestemd voor alle opvoeders die inzien dat ook zij feilbaar zijn en daar - ter overbrugging van de generatiekloof - actief iets aan willen doen.

Uitgave van: Elsevier-Amsterdam/Brussel, ISBN 9010016153

Luc Stevens

Luc Stevens, emeritus-hoogleraar orthopedagogiek, heeft veel betekend op het gebied van onderwijsvernieuwing. Ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht gaf prof. Luc M. Stevens op 20 juni 2002 een college met als titel 'Zin in leren'. Stevens gaat in op de ontkoppelingen die het onderwijs heeft ondergaan. Tendensen die gemotiveerde docenten en leerlingen onmogelijk maken.

Uitgave van: Garant 2002, ISBN 9044112872 (Deze brochure is helaas niet meer te bestellen)

Eerder schreef hij het opstel "Overdenken en Doen"; Een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs.

Uitgave van: PMPO 1997 (Deze brochure is helaas niet meer te bestellen)

In maart van 2003 richtte hij samen met een aantal geestverwanten de stichting Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken (NIVOZ) op. Deze stichting wil bewerkstelligen dat het onderwijs verandert van aanbodgericht naar vraaggericht. Het onderwijssysteem is volgens Luc Stevens nu veel te uniform: "We moeten toe naar zelfverantwoordelijkheid, eigen initiatief. Daar moet het onderwijs bij aansluiten." Luc Stevens was onder andere gastspreker op het afgelopen Iederwijs-symposium te Utrecht (2003).

De Pestalozzi school in Ecuador

Rebeca en Mauricio Wild runnen de pestalozzi school in Ecuador waar kinderen in vrijheid mogen leren. Deze school werd door Rebeca en haar man in 1977 in Ecuador opgericht en trekt inmiddels belangstelling vanuit de hele wereld. Over hun ervaringen met deze school heeft Rebeca Wild 'In Vrijheid Leren' geschreven.

Uitgave van: Altamira, 1986, ISBN 9069632780 (Dit boek is helaas niet meer te bestellen)

Respecteer de individuele aard van het kind en bied ruimte voor de eigen ontwikkeling! Laat kinderen zelf initiatieven nemen, fouten maken, in vrijheid leven en opgroeien!

Het zijn de centrale begrippen in de opvoedingsvisie van Rebeca Wild. Respect voor de eigenheid van het kind is noodzakelijk om het de mogelijkheid te geven zichzelf weer van binnenuit te ontwikkelen en zich daarbij gelukkig te voelen.

Hoe zo'n opvoeding en opleiding er uit ziet vertelt Rebeca Wild met veel voorbeelden uit de school in 'Kwaliteit van leven voor kinderen en andere mensen'

Uitgave van: SWP-uitgeverij 2002, ISBN 9066654481

De Summerhill School in Engeland

De Summerhill school laat kinderen hun eigen leerweg bepalen, los van enige inmenging of beoordeling door volwassenen. De ervaringen leren ook hier, dat vrijheid van keuze voor ieder individu een helende werking heeft op de vorming van een persoonlijkheid en de groei naar de volwassenheid. Het boek "Summerhill A Free Range Childhood" geschreven door Matthew Appleton is te bestellen via Amazon.UK en is ook vertaald in het Nederlands; Jeugd in Vrijheid, ISBN 9077423206.